

חגיגה בשולחן שבת

מס' 71

אחת, אחת, אחת
שאלתי
למדתך נענית ונהנית

פרשת וארא

מקום מרכזי לפרשת השבוע בשולחן השבת, במהלך הסעודה. בהכנה קלה, ניתן "לשדרג" את הרעיון הקצר ולהפוך אותו ל**חוויה חינוכית מעצימה**, שבאמצעותה נעביר לילדים מסרים חינוכיים, תוך **העשרת השיח התורני** בשולחן שבת. לפניכם 3 "מערכים" לשולחן שבת.

סעודה ראשונה מדוע מכה ראשונה דם? ומדוע ביאור?

שאלה שנעלה לשיח בשולחן שבת:

משה התרה בפרעה: "הֲיֵה אֲנֹכִי מְכָה בְמִטָּה אֲשֶׁר בְּיָדֵי עַל הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיָּאֵר וְנִהְפְּכוּ לְדָם" (ז, יז). נשאלת השאלה: **מדוע הוכו המצרים במכת דם? ומדוע היכה את היאור תחילה?**

שלב 1

נשיב את תמצית התשובות שלפניכם:

- **מדרש רבה (ט, ט):** "למה לקו המים תחילה בדם? מפני שפרעה והמצריים עובדים ליאור, אמר הקב"ה: אכה אלוה תחילה ואחר כך עמו".
- **מדרש רבה (ט, י):** "מפני מה הביא הקב"ה עליהן דם? מידה כנגד מידה, שכך אמר לאברהם 'וגם את הגוי אשר יעבדוך דן אנכי', לפי שלא היו מניחין בנות ישראל לטבול מטומאתן כדי שלא יהו פרין ורבין, לפיכך לקו המים בדם".
- **רש"י:** הואיל ובמצרים לא יורדים גשמים, הנילוס עולה ומשקה את כל ארץ מצרים, והם עבדו לנילוס, לפיכך הלקה הקב"ה את יראתם ואחר כך הלקה אותם.
- **אברבנאל:** הקב"ה רצה שהמצרים יוכו במים בתחילה ובסוף, במכה הראשונה ביאור ובמכה האחרונה, בים סוף. **היאור היה מלא בדם בניהם של בני ישראל.** כנגד זה באה עליהם מכת היאור בדם והדגה אשר ביאור מתה לרמוז שדם יחשב ליאור, כאילו שפך דם וכמו שהילדים היו מתים בתוכו, כך הדגה אשר ביאור מתה.
- **כלי יקר:** משום שהשליכו את בניהם של בני ישראל ליאור. מיתת הדגים ביאור היתה משום שרצו לבטל מבני ישראל את ברכת 'וידגו לרוב בקרב הארץ'.
- **אור החיים:** הקב"ה יכל להכות את פרעה בתחילה ולאבדו, אולם **ברוב רחמיו רצה שישוב מדרכו הרעה וישלח את בני ישראל, והיכה תחילה את היאור,** שיתבונן במעשיו. משלא שב מדרכו הרעה, המשיך הקב"ה במכות.
- **מלבי"ם:** שיטתו שהסדרה הראשונה של 3 המכות הראשונות נועדו לברר את מציאות ה' שפרעה כחש בו, כשאמר 'מי ה' אשר אֶשְׁמַע בְּקוֹלוֹ'. **הבירור היה באמצעות הכאת היאור, שהיה אלוהי פרעה.** בכך הראה לו הקב"ה שיש מי שמושל על אלוהי פרעה, והמחיש לו ע"י הפיכת המים, כעצם פשוט לדם גמור, כשמראיהם השתנה ונהפך לדם.

שלב 2

אפשרויות לסיכום והרחבה:

חשיבות רבה בלימוד פרטי כל אחת מעשר המכות. בפרט יש להבין את המניעים לכל מכה, מדוע הוכו, כמו גם הניסים שהיו בכל מכה. לימוד זה מחזק את האמונה בהקב"ה בקרב הנוער.

שלב 3

סעודה שניה שאלת הבחירה של פרעה והמצרים

שאלה שנעלה לשיח בשולחן שבת:

מאחר שאמר הקב"ה: "וְאֵנִי אֶקְשֶׁה אֶת לֵב פְּרַעֲהוּ וְהִרְבִּיתִי אֶת אֹתֹתַי וְאֶת מוֹפְתֵי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם" (ז, ג) מה חטאו של פרעה, הרי לאחר שהקשה הקב"ה את לבו נשללה ממנו הבחירה?

שלב
1

נשיב את תמצית התשובות שלפניכם:

- **מדרש רבה (יג, ג):** "אמר ר' שמעון בן לקיש: יסתם פיהם של מינים... **שהקב"ה מתרה בו באדם פעם ראשונה, שניה ושלישית ואינו חוזר בו, והוא נועל לבו מן התשובה כדי לפרוע ממנו מה שחטא**, אף כך פרעה הרשע, כיון ששיגר הקב"ה חמש פעמים ולא השגיח על דבריו, אמר לו הקב"ה: אתה הקשית ערפך והכבדת את לברך הריני מוסיף לך טומאה על טומאתך, הוי 'כִּי אֵנִי הֶכְבַּדְתִּי אֶת לְבוֹ', מהו 'הֶכְבַּדְתִּי'? שעשה הקב"ה את לבו ככבד הזה שהיא מתבשלת שניה וארטסים נכנס בתוכה, כך נעשה לבו של פרעה ככבד הזה ולא היה מקבל דבריו של הקב"ה."
- **רש"י:** בחמש מכות הראשונות לא נאמר 'ויחזק ה' את לב פרעה', אלא רק 'ויחזק לב פרעה'. **הקב"ה הקשה את לבו רק בחמש המכות האחרונות**. רמב"ן הוסיף שבחמש המכות האחרונות, כשגברו המכות, נמלך פרעה לשלחם מכובד המכות, (לא כדי למלא את רצון הקב"ה), ואז הקשה הקב"ה את רוחו ואימץ את לבו.
- **אבן עזרא:** הקב"ה נתן חכמה לאדם ונטע בלבו שכל לקבל כח עליון, להוסיף על טובתו, או לחסר מרעתו. **הקב"ה הקשה את לבו, שיוכל לראות את מופתיו**. בידו לשנות את הגזירה בבחירתו.
- **רמב"ם (הלכות תשובה פ"ו ה"ג):** "ואפשר שיחטא אדם חטא גדול או חטאים רבים עד שיתן הדין לפני דיין האמת שיהא הפרעון מזה החוטא על חטאים אלו שעשה ברצונו ומדעתו שמונעין ממנו התשובה ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעו כדי שימות ויאבד בחטאו שיעשה... כלומר חטאו ברצונם והרבו לפשוע עד שנתחייבו למנוע מהן התשובה שהיא המרפא, לפיכך כתוב בתורה ואני אחזק את לב פרעה, **לפי שחטא מעצמו תחלה והרע לישראל הגרים בארצו** שנאמר 'הבה נתחכמה לו', נתן הדין למנוע התשובה ממנו עד שנפרע ממנו, **לפיכך חזק הקב"ה את לבו...** כדי להודיע לבאי העולם שבזמן שמונע הקב"ה התשובה לחוטא אינו יכול לשוב..." פרעה נידון על **מעשיו הראשונים**, שהרשיע לעם ישראל עוד לפני שהכביד הקב"ה את לבו.
- **רבי חיים פלטיאל:** הקב"ה מתנהג עם בריותיו בהתאם לרצונות ונטיות ליבם. משודע שאין כוונתם של הרשעים לשוב למוטב, הרי ש"עוזר" להם לממש כוונתם, כפי שאומרים חז"ל: **'הלעיטהו לרשע וימות', בבחינת 'הבא ליטמא פותחין לו'**.
- **אברבנאל:** העונש הישר שאמור לקבל החוטא הוא למות. הקב"ה ברוב חסדיו המציא והנחיל דרכי תשובה למי ששב אליו, אולם פרעה לא רצה לעזוב את דרכו החוטאת והיה בבחינת 'טובל ושרץ בידו', ולא ראוי היה שיקבל הקב"ה את תשובתו.

שלב
2

אפשרויות לסיכום והרחבה:

חשיבות רבה לעסוק עם ילדינו וללמוד את אחת מהסוגיות המשמעותיות במחשבת ישראל, שאלת הבחירה של מלך מצרים, באמצעותה ניתן להבין יסודות רבים באמונה ובהנהגת הקב"ה.

שלב
3

לקבלת העלון 'חוויה בשולחן שבת' שלחו את המילה 'חוויה' למייל Office@shaalti.co.il

2

סעודה שלישית בקשת פרעה להסיר את הצפרדעים

שאלה שנעלה לשיח בשולחן שבת:

במכת צפרדע פרעה קרא לשמה ואהרון וביקש: "הֲעִתִּירוּ אֶל ה' וַיֹּסֶר הַצִּפְרָדְעִים מִמֶּנִּי וּמֵעַמִּי" (ח, ד), מדוע פרעה ביקש מהם 'הֲעִתִּירוּ אֶל ה'...?' מדוע לא ביקש מהחרטומים לסלק את הצפרדעים?

שלב
1

נקודות להכוונת השיח בקרב המסובים:

- לחשוב האם מכת צפרדע פגעה והשפיעה עליו באופן אישי?
- האם פרעה הבחין בהבדל היכולות בין משה ואהרון לבין החרטומים?

שלב
2

נשיב את תמצית התשובות שלפניכם:

- **מדרש רבה (י, ה):** "כיון שהתחילה הפורענות בגופו מיד הרגיש והתחיל צועק 'הֲעִתִּירוּ אֶל ה' וַיֹּסֶר הַצִּפְרָדְעִים'".
- **אבן עזרא:** משראה פרעה שיש הבדל בין מעשה אהרן לבין מעשי החרטומים, שהוסיפו על המכה ולא החסירו ממנה, קרא למשה.
- **רבי חיים פלטיאל:** היתה זו מכה משתלחת בכל הארץ, וידע פרעה **שהחרטומים לא יוכלו להוציא את הצפרדעים מהארץ במהירות**, כמו שמשה יעשה זאת.
- **אברבנאל:** באותות הקודמים שעשה משה, אות התנין ומכת דם לא חשש פרעה, ולא ביקש לסלקם. במכת דם הוא לא הצטער כל כך, משום שהמצרים חפרו סביבות היאור ומצאו מים לשתות, ולא היה להם נזק גדול כל כך. אולם **במכה זו הצפרדעים הזיקו להם, שהמיתו בני אדם במגפה, ונגעה מכה זו גם לפרעה**, כפי שכתוב 'וּבָכָה וּבְעָמָה... יַעֲלוּ הַצִּפְרָדְעִים'. לכן ביקש משה ואהרון להתפלל אל הקב"ה.
- **ספורנו:** במכה זו ראה פרעה לראשונה את יתרונום וההבדל שבין פעולת משה ואהרון לבין זו של החרטומים, ולכן ביקש מהם להתפלל.
- **אלשיך:** לאחר **שהחרטומים לא הצליחו לסלק את הצפרדעים**, צעק פרעה אל משה ואהרון, שיעתירו אל הקב"ה, שיסיר אותם ממנו ומעמו.
- **אור החיים:** מעבר לנזק שגרמה מכת צפרדע בהרעשת הקול, הצפרדעים נכנסו במעיהם של אנשי מצרים, כפי שכתוב 'וּבָכָה וּבְעָמָה... יַעֲלוּ הַצִּפְרָדְעִים'. מכה זו גורמת לנפשו של אדם להיבהל ויוצרת חששות בליבו של האדם, ולכן ביקש פרעה 'וַיֹּסֶר הַצִּפְרָדְעִים מִמֶּנִּי וּמֵעַמִּי', ממני - מתוך מעי וגופי.
- **מלבי"ם:** פרעה ראה שאין ממש בחרטומים, מאחר ולא הצליחו להסיר הצפרדעים, ולכן קרא למשה ואמר שאם יסיר הצפרדעים יכיר בכוחו של הקב"ה וישלח את העם.

שלב
3

נקודה חשובה לסיכום והרחבה

מומלץ לסכם את התשובות וההסברים. לימוד עשר המכות עם הילדים, על כל פרטיהם מסייע לצקת בהם יסודות באמונה, ומהווה הכנה טובה וראויה לליל הסדר, בו חשיבות רבה להתמקד בכל מכה, בדגש בניסים שבה, כמו גם במניעים - מדוע הוכו המצרים.

שלב
4

העלון הודפס לזכות והצלחת התורם (החפץ בעילום שמו) ולהצלחת בני משפחתו בפרנסה, בחינוך ילדים ובכל העניינים

**רוצים להיערך לשבת עם רעיונות ודברי תורה לפרשת וארא?
היכנסו לאתר 'תורתך שאלתי'**

שאלות לשולחן שבת

פרשת וארא

ניתן למצוא את התשובות בספרי 'תורתך שאלתי'

1 וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי לֵוִי לְתִלְדָּתָם... וּשְׁנֵי חַיֵּי לֵוִי שֶׁבַע וּשְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה (ו, טו)
מדוע מנתה התורה (רק) את שנותיו של לוי?

2 פִּי בַפֶּעַם הַזֹּאת אָנֹכִי שֹׁלַח אֶת כָּל מִגְפָתִי אֶל לִבְךָ וּבַעֲבֹדֶיךָ וּבַעֲמֻמָּךְ... (ט, יד)
מדוע הקב"ה אמר זאת במכת ברד?

3 ... הֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְאִיךָ יִשְׁמְעֵנִי פְרַעֲה וְאָנֹכִי עָרַל שְׁפָתַיִם (ו, יב)
מדוע משה חשב שפרעה לא ישמע לו?

4 לָךְ אֶל פְּרַעֲה בַבֶּקֶר הַנֶּה יֵצֵא הַמִּימָה וְנִצְבֶּתָ לְקִרְאָתוֹ עַל שְׁפַת הַיָּאֵר... (ז, טו)
מדוע הקב"ה הורה לו לפגוש ולדבר עם פרעה 'על שפת היאר'?

"נתקע" בלי דבר תורה בשולחן השבת?
רוצה להכין שיעור תורה מקיף ומרתק בקלות?

כולם שו"תפים בשולחן השבת!

בא להעשיר את השיח התורני
סביב שולחן שבת עם כל המשפחה!

מבצע לרגל תחילת ספר שמות

קבלו במתנה
מה שאלתך על
מגילת אסתר

הזמינו עכשיו וקבלו את
הספרים עם שליח עד
פתח הבית

מחיר מיוחד
רק
179
ש"ח

המחיר כולל
משלוח עד
פתח הבית

בקניית
תורתך שאלתי - שמות
[חלקים 2]

052-9453811

בגוגל: תורתך שאלתי

הספרים שיעשירו את שולחן השבת שלכם

עשר המכות - הצורך בכל ה-10

מדוע נצרכו 10 מכות, ולא די במכה אחת, שלא תסור עד שישלח את העם?

ביאר המגיד מדובנא במשל לאדם שמכין לעצמו ארוחה, די לו בתבשיל אחד שיהיה בו בכדי להשביעו. לעומת זאת, אכסנאי המבשל לאורחיו, מרבה בתבשילים, כדי להשביע את רצון כולם ולהציג בפניהם מבחר מגוון. אף כאן, אילו היתה מטרת המכות רק שילוח בני ישראל, היה די במכה אחת. אבל הקב"ה מעיד שהמכות באו "למען תדע כי לה' הארץ", להראות את כוחו וגבורתו המלאים עולם, "ולמען ספר שמי בכל הארץ". לשם כך רצוי שיהיה גיוון ומבחר, להשתומם ולהתפעל.

זו כוונת המדרש: "ולמען תספר באזני בנך - זו מכת הארבה". מכת הברד והארבה לכאורה היו כפולות, שהרי הארבה אכל את אשר הותיר הברד, ונצרכו שתיהן, כבעל אכסניה המגיש שני סוגי בשר, שיתפעלו ממאכליו. אף מכת ארבה באה לאחר מכת הברד, רק כדי "למען תספר באזני בנך", להתפעל מיד ה'!

לקבלת רעיון יומי לפרשת השבוע שלחו את המילה 'רעיון'

למייל Office@shaalti.co.il